

פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון
ראיון עם שלמה (סמי) ושולה כהן
תאריך: 30.6.1999
מראיין: אריה כהן

אריה כהן: מר כהן, בשלב הראשון אני מבקש שתספר על החיים של המשפחה בביירות. איפה חייתם, ממה התפרנסתם. כל הנושא המשפחתי. איפה גר אביך? איפה גרה המשפחה? שלמה כהן: בביירות. ברובע היהודי, ואדי אבו-ג'מיל.

ש: במה אבא עסק?

ת: בנגרות.

ש: היתה לו נגריה או שהוא עבד כשכיר?

ת: היתה לו נגרייה קטנה.

ש: בהמשך אני מבין שהמשפחה נקלעה לקשיי פרנסה, התחלת לספר.

ת: כן.

ש: מה היה הרקע?

ת: הרקע היה שאבא נפטר.

ש: באיזו שנה?

ת: אני הייתי בן 4. זה בשנת '30, '31, משהו כזה.

ש: בשנת '30, '31, כשהיית בן 4 פחות או יותר, אבא נפטר.

ת: כן.

ש: מה המשפחה עשתה?

ת: המשפחה היתה מורכבת משמונה אחים. האח הבכור המשיך בנגרות.

ש: בעסק של אבא?

ת: כן. האח אחריו ז"ל, אליהו, היה צייר. הוא עבד בחברת דלק National Petroleum Company בתור צייר שלטים. שני אחים עבדו בבית דפוס. אני בינתיים נאלצתי גם כן לצאת לעול.

ש: בן 4, 5?

ת: לא. בהמשך.

ש: אתה בינתיים למדת בתלמוד תורה, נכון? שהיה מאחורי בית הכנסת הגדול "מגן אברהם".

ת: נכון.

ש: מי היה המורה שלך שם? אתה זוכר?

ת: המנהל היה אדון אברהם אלמליח. נדמה לי שהוא היה פעם חבר כנסת אפילו כאן בארץ, בקום המדינה.

אני לא יודע אם זה הוא אברהם אלמליח.

ש: אני חושב שכן.

ת: אולי. זהו זה.

ש: הוא היה המנהל?

ת: מנהל בית הספר. המורים היו מדמואזל בוקעי. ... אחד גם כן. וג'רוח אחד גם כן.

ש: אני מבין שאחרי בית הספר היסודי עברת ללמוד.

ת: לא, לא.

ש: לא יכולת כי נאלצת לצאת לעבודה.

ת: כן. המשכתי במקצוע הזה של שלטים, כי תמיד אהבתי ועמדתי ליד אחי ז"ל וראיתי איך שהוא עובד

שם. פשוט נמשכתי. בחופשת הקיץ, במקום להסתובב, הייתי כשולייה אצל צייר שלטים אחד בחנות. לא

כל כך בקלות רצו ללמד.

ש: ללמד יהודי?

ת: לא. אני לא חושב בגלל [שהייתי] יהודי.

ש: בגלל סודות המקצוע.

ת: כן. אבל תפסתי יוזמה, קניתי לי שני מכחולים וקופסת צבע. ובבית, מה שהייתי רואה בעבודה, ניסיתי

בכוחות עצמי לשחזר בוא נאמר.

ש: למדת לאט לאט לבד את המקצוע.

ת: כן.

ש: מתי נולדת?

ת: 1926.

ש: אז כשהגעת לתקופת הנערות, 13, 14, אני מבין שהתחלתם לדבר על תנועת נוער.

ת: בטח.

ש: אתה מוכן לספר על זה קצת, על התנועה?

ת: בהחלט. היתה לנו תנועה מפוארת. תנועת מכב"י.

ש: מכב"י הצעיר?

ת: יש בוגרים ויש צעיר. אני הייתי במכב"י הצעיר.

ש: ואתה הצטרפת בהתחלה למכב"י הצעיר?

ת: כן.

ש: בן כמה היית אז?

ת: 10.

ש: איזו פעילות קיימתם שם? של מה?

ת: ספורטיבית. במשך השנים כמה תנועת ציונית אחרת, השומר הצעיר.

ש: אתה זוכר מתי פחות או יותר?

ת: בתחילת שנות הארבעים. לתנועה קראו בני-ציון.

ש: לתנועה הזאת של השומר הצעיר קראו בני-ציון?

ת: כן.

ש: מי הצטרף לתנועה הזאת?

ת: בני נוער יהודים.

ש: הם היו מהשכבה האמידה יותר?

ת: לא.

ש: מכל השכבות?

ת: כן. לא היה כאן ענין של אמיד או לא אמיד. כולם הצטרפו אלינו.

ש: מי היתה תנועה גדולה יותר מבחינה מספרית?

ת: מכב"י, בטח. ותיקה יותר. אגב, אחי ז"ל, הצייר שנפטר, אליהו, הוא ייצג את מכב"י לבנון במכביה הראשונה או השניה בארץ.

ש: זה היה ב-32, נכון?

ת: כן.

ש: הוא ייצג במה?

ת: אתלטיקה קלה.

ש: היתה אז משלחת די גדולה שהגיעה מביירות, לא?

ת: את זה אני לא יכול להגיד לך כי אני לא [יודע].

ש: הבנתי. בכל אופן אתה יודע שאחיד היה ... בזה באתלטיקה קלה.

ת: כן.

ש: כשאנחנו מדברים על גודל התנועות, אמרת שמכב"י היתה הגדולה. כמה היו בבני-ציון, מה היה מספר החניכים? כמה לקבל סדר גודל.

ת: בין 100 ל-150 חניכים. מקטן עד גדול, בוא נאמר מכל

ש: בבני-ציון?

ת: כן.

ש: ובמכב"י?

ת: במכב"י אני מניח שהיו יותר, בוודאי יותר. פשוט אני זוכר, אם זה מעניין גם

ש: כן, כן.

ת: אני זוכר שכשלבנון קיבלה עצמאות ב-1942, 1943.

ש: 1943. אולי אפילו יותר מאוחר, לא?

ת: לא.

ש: נכון, היא קיבלה קודם.

ת: אני זוכר כשנבחר נשיא לבנון הראשון. קראו לו שיח' בשארה אל-ח'ורי.

ש: אז?

ת: באו אליו הרבה משלחות לברך אותו לרגל היבחרו לנשיא המדינה. הגיע התור של הקהילה היהודית,

אז מכב"י אירגנה את התהלוכה.

ש: מצעד.

ת: מצעד. זה היה אז מצעד ... לא ביום, בערב. המשלחת יצאה מלב הרובע היהודי בביירות. ממכב"י

הצעיר ביותר, מהילדים הקטנים, עד הגדולים. עם תזמורת. המצעד היה לפחות בין קילומטר לקילומטר

וחצי עד שהגענו לארמון הנשיאות. אולי קצת מוגזם קילומטר וחצי, לא חשוב ... בדרך אל ארמון הנשיאות היה עוד מחנה של הצבא הצרפתי. היו כושים.

ש: סנגלים.

ת: סנגלים. הסנגלים האלה שמעו מוזיקה, אז הם נצמדו אל הקירות מבפנים, רק הראשים השחורים שלהם ביצבצו מזהה, ואז התזמורת שלנו ניגנה את ההמנון הצרפתי, המרסילייז. אמרתי לך שזה היה בערב, בחושך, וראית רק שיניים לבנות. [הם אמרו] - *vive les juifs*. יחי היהודים. הם ידעו שמכב"י, היהודים, ניגנו את ההמנון הצרפתי, אז הם מרוב התלהבות החזירו לנו מחווה. יחי היהודים.

ש: יפה מאד.

ת: אז הגענו, לאט לאט התקדמנו לעבר הזה, וכשהגענו לשם התזמורת ניגנה את ההמנון הלבנוני. אז היית צריך לראות איך נשיא המדינה הלבנוני עמד על המרפסת של הארמון עם דמעות הייתי אומר. קשה היה לראות אבל

ש: ראית שהוא מתרגש.

ת: הוא התרגש כל כך וככה [אמר] תודה, תודה.

ש: בן כמה הוא היה אז? די מבוגר, נכון?

ת: ישיש. אני זוכר.

ש: השם שלו היה בשארה?

ת: בשארה אל-ח'ורי.

ש: אז ראית כמה היו במכב"י? בעקבות השאלה שלי כמה ...

ת: כן. היו כמה מאות.

ש: כמה מאות. אוקיי. לאחר מכן אני מבין שאתה ממשיך לעבוד.

ת: כן. כשאחי נפטר, איפה שהוא עבד, בחברה הזאת, *National Petroleum Company*, לא רצו להביא מישהו זר. שאלו אם יש מישהו מהמשפחה

ש: שיכול לעשות את התפקיד שלו.

ת: כן. אמרו שיש לו אח, אבל הוא קטן, צעיר.

ש: בן כמה היית אז?

ת: אז הייתי, למען הדיוק אני צריך

ש: פלוס מינוס.

ת: לא. זה היה בשנת, הייתי בן 14, משהו כזה.

ש: כן.

ת: לפני שהלכתי אליהם עוד עבדתי כמה חודשים אצל האנגלים. אז נכנסו האנגלים ללבנון. בוא נאמר השתפשתי שם. זה היה לטובתי. העבודה שעשיתי אצל הצרפתים קצת.

ש: אתה מדבר איתי כבר על 1941?

ת: יותר. אה, סליחה, כן.

ש: האנגלים נכנסו ביוני '41 עד כמה שאני זוכר.

ת: כן. אני עבדתי בחברה ב-44' משהו כזה.

ש: כן.

ת: נכנסתי לחברה ועבדתי, הייתי אחראי מאד, למרות גילי הצעיר. הייתי אחראי. העבודה לא התמקמה רק בביירות כי זאת היתה חברה, היו לה סניפים בזחלה, בעליי, בדמשק אפילו.

ש: הרבה תחנות דלק.

ת: לא, העבודה שלי היתה ככה

ש: צייר שלטים.

ת: כן. לצבוע את המשאבות של הדלק. היתה טרומבה כזאת של דלק.

ש: אה, היית צבע גם.

ת: כן. הייתי צובע את המשטח של המשאבה והייתי כותב על זה. הבנת?

ש: כן. כמה זמן עבדת בזה?

ת: עד שגמרנו.

ש: מתי עלית ארצה?

ת: 16 בינואר '46.

ש: ספר לי על הנסיבות. מה פתאום החלטת, אתה או המשפחה? מה קרה?

ת: לא, לא. ציונות, ציונות, ועוד פעם ציונות.

ש: במסגרת מכב"י?

ת: כן.

ש: איך התארגנתם?

ת: עם שלמה מנצור ז"ל.

ש: זה שלאחר מכן היה פקיד סוכנות בחיפה?

ת: כן. מנהל מחוז הצפון. נרשמנו לעליה לארץ.

ש: הוא היה שם כשליח?

ת: כן.

ש: מה הוא עשה שם?

ת: אני באמת לא יודע מה היתה העבודה הפרטית שלו.

ש: הוא היה ביירותי?

ת: בטח. מה זה? הוא יליד ביירות.

ש: יליד ביירות. אז הוא חי שם ככל היהודים האחרים.

ת: כן.

ש: הוא היה פעיל במסגרת

ת: העליה הבלתי לגאלית. בטח.

ש: במסגרת המוסד לעלייה ב'?

ת: כן.

ש: איך ידעת?

ת: בוא אני אסביר לך. ועד הקהילה שלנו אירגן את מועדון החייל היהודי. מה זאת אומרת? כל חייל יהודי באשר הוא, אם הוא היה בצבא הבריטי או הצרפתי או האמריקאי או האוסטרלי, אז כשהיו בלבנון, בביירות, ועד הקהילה שלנו דאג להם למועדון.

ש: איפה היה המועדון?

ת: ברובע היהודי בביירות.

ש: שכרו בית או לקחו

ת: לא בית. אולם רציני. היו נשים, כמו ויצ"ו בוא נאמר, שהם לקחו תחת חסותם לשרת את החיילים שלנו. שם היתה הפעילות שלנו, של מכב"י. אמנם היה לנו גם מועדון. אגב, היתה משמעת חמורה ביותר. אם מישהו דיבר בטעות בתוך המועדון מילה בערבית או בצרפתית, חובה היתה לדבר רק עברית. והיה ומישהו בטעות דיבר לא בעברית, הוא קנס את עצמו. הוציא כסף ושם בקופת הקרן הקיימת.

ש: נחמד מאד. אני מבין שהקופה התעשרה מהר מאד.

ת: זהו, גם ככה דאגנו שהקופה תהיה מלאה. קופסה כחולה.

ש: מה היה הקנס?

ת: כל אחד הוציא כסף, לא היה סכום [גדול]. הוציא ושם בקופה. כל יום שישי, עוד בבית הספר, כל תלמיד הביא כמה גרושים מהבית ושם בקופת הקרן הקיימת.

ש: במסגרת תלמוד תורה?

ת: כן. את זה אני זוכר.

ש: אז איך אתה שומע בפעם הראשונה שיש אפשרות לעלות לארץ?

ת: היו גם מדריכים מהארץ.

ש: אתה זוכר מדריך מסוים?

ת: משה.

ש: משה מה?

ת: לא זוכר שם מלא. אגב, על פי רוב אלה היו קיבוצניקים. בתנועת בני-ציון של השומר הצעיר היו יותר פעילים לעלייה לישראל מאשר מכב"י.

ש: אני מבין שהייתם במסגרת ופתאום שמעת שמתארגנת קבוצה.

ת: כן.

ש: קיבלתם חינוך לענין הזה? דיברו איתכם על עלייה?

ת: חודשים על חודשים דיברו על חיי הארץ, על חיי הקיבוצים. השומר הצעיר כמוכן דיבר על חיי הקיבוצים. ככה היינו פשוט, השתוקקנו כבר להגיע. לראות את הארץ. היה ברור שביום שהודיעו לנו שאנחנו יוצאים בערב, זה היה צריך להיות ברור שבערב אנחנו צריכים להיות מוכנים ליציאה בשעת פתע, בוא נאמר.

ש: אני מבין שקיבלתם חינוך לקראת החיים בארץ. הדריכו אתכם ולימדו אתכם עברית.

ת: למדנו עברית.

ש: בבית הספר?

ת: כן, וגם בתנועה דיברנו רק עברית.

ש: אז ידעתם עברית. אבל חוץ מזה. על החיים בארץ, על המוסדות, המנהיגים?

ת: לא. באנו לארץ, הגענו לכפר גלעדי.

ש: רגע, לפני שהגעתם, אתה אמרת לי קודם ששלמה מנצור היה.

ת: כן.

ש: מי חוץ ממנו היה שם עוד שהתעסק עם העפלה? אתה לא מכיר או לא זוכר?

ת: לא בלטו או לא הבליטו את עצמם בוא נאמר.

ש: אבל איך ידעת ששלמה מנצור עוסק בזה? מה הוא עשה בביירות?

ת: מה העבודה שלו? את זה אני לא זוכר.

ש: בסדר. אתה אומר שהוא חי בביירות עם המשפחה, היה ביירותי מה שנקרא, והיה פעיל בעניינים האלה.

ת: כן.

ש: איך היה קשר בין שלמה מנצור לבין המבריח? איך זה בוצע?

ת: היינו ילדים. אנחנו ידענו? כנראה מהסוכנות מהארץ, סידורים שאנחנו לא

ש: שלא היית מודע להם.

ת: לא.

ש: לא הכרת את המבריח?

ת: לא.

ש: אז התארגנתם בערב אחד קבוצה של כמה?

ת: אז ככה. יום שישי אני חוזר מהעבודה ואני רואה תכונה אצלנו בבית. אני רואה דודות ודודים. זה לא

רגיל ביום שישי ב-2 וחצי בצהריים. בדרך כלל באים בערב, אומרים שבת שלום. אמרו לי – סמי, הערב

אתה נוסע.

ש: רק אתה?

ת: היינו שבעה. בסופו של דבר היינו קבוצה של שבעה ילדים.

ש: נערים.

ת: נערים. קבעו לנו מפגש במקום מסויים. השליחים באו לכל אחד הביתה והודיעו למשפחה שהבן שלהם

הערב נוסע לארץ ועליו להיות בנקודה מסויימת. אותו דבר גם לי. ככה כולנו נפגשנו בנקודה הזאת. בא

איזה רכב. אחר כך התברר שזה היה של איזה צרפתי, שהיתה חסות, משהו כזה. בקיצור, נכנסנו לתוך

הרכב.

ש: מכונית רגילה?

ת: כן.

ש: של מישהו מהצבא הצרפתי?

ת: כן. ככה הוסבר לנו. הוא דהר.

ש: נסע מהר. היה לכם מלווה בתוכו? מבוגר?

ת: תאמין לי, אני לא זוכר.

ש: בסדר. אמא הסכימה ככה שתיסע בלי בעיות?

ת: כן. השלימה עם זה. אגב, יש לי אח שהצטרף אלי באופן מפתיע. הוא עמד על כך שהוא לא רוצה

שאסע לבד, למרות שהוא היה

ש: בן כמה היית אז?

ת: הייתי בן 18 וחצי, משהו כזה.

ש: היית כבר בן 18 וחצי כשבאת לארץ?

ת: כן.

ש: זה כבר לא נער, זה גבר.

ת: כן.

ש: אז הוא רצה להצטרף אליך?

ת: כן.

ש: והוא הצטרף?

ת: כן.

ש: מי היה האח הזה?

ת: אברהם. הוא נפטר לפני כמה שנים. אז עברנו את דרום לבנון ברגל, דרך אל-חיאם.

ש: נסעתם מביירות לאל-חיאם?

ת: כן. עברנו את הגבול דרך אל-חיאם עד שהגענו לכפר גלעדי. הלילה הראשון

ש: הלכתם ברגל מאל-חיאם, בלילה?

ת: בטח, ברגל.

ש: אז הגעתם לכפר גלעדי.

ת: ישנו לילה שם. וכל זה כשהאנגלים עוד היו בארץ.

ש: ברור. אתה מדבר איתי על '46, נכון?

ת: כן.

ש: אבל בכפר גלעדי, איפה קיבלו אתכם?

ת: זה היה מסודר עם הסוכנות. חתמו על פתק ונתנו את זה למבריה, הוא היה ערבי אחד. והערבי הזה עם

הפתק הזה הלך לסוכנות, קיבל את הכסף שמגיע לו.

ש: הלך לסוכנות בביירות?

ת: לא יודע אם זה בביירות או בארץ כבר. אני חושב בביירות. קיבל מה שקיבל והביא אחר כך עוד ...

ש: עוד קבוצה. אבל הקבוצה שלכם שהגיעה, כמה הייתם, שמונה?

ת: שמונה.

ש: ביניהם אחיך הבוגר יותר?

ת: כן.

ש: מה עשו לכם בכפר גלעדי?

ת: הגענו בלילה, ישנו לילה, ולמחרת בערב העבירו אותנו לראש פנה.

ש: אולי לאיילת השחר קודם?

ת: לא.

ש: ישר לראש פנה?

ת: ישר לראש פנה. אני אגיד לך איפה ישנו שם לילה. בבית האיכר. ליד הדואר למטה. אתה מכיר את

ראש פנה?

ש: כן.

ת: בסוף העליה מלמטה, בסוף העליה למעלה יש בית דאר ויש מכולת זרחיה אם אתה מכיר.

ש: במרכז שם, איפה ש

ת: כן. ישנו לילה.

ש: בבית האיכר?

ת: כן. היה מקום גדול והיו עוד יהודים שבאו מסוריה שישנו שם. זאת אומרת היינו כבר איזה שלושים

אנשים. בבוקר, בשלוש, ארבע, באה אלינו משאית ענקית ... הכניסו אותנו לתוך המשאית הזאת, סגרו

בברזנט, וככה נסענו עד יגור.

ש: אבל לפני שנמשיך, בשלב הזה כשהייתם בכפר גלעדי או בראש פנה, עשו לכם רישום? רשמו את

השמות שלכם?

ת: בוודאי.

ש: כן? איפה?

ת: מה?

ש: איפה וידאו שכל הקבוצה הגיעה? מי אתה? מי ההורים שלך?

ת: שאלו איך השם שלי ורשמו. לא היה משהו מיוחד.

ש: הם ביקשו מכם להחליף בגדים? החליפו לכם בגדים אולי?

ת: לא.

ש: עם הבגדים שבאתם ככה נסעתם?

ת: כן.

ש: איך עברתם את המחסום של הבריטים בראש פנה? הרי היה מחסום, נכון? מכס, מחסום, שוטרים. או

שהצליחו ככה להעביר אתכם?

ת: העבירו אותנו לראש פנה. בבוקר העירו אותנו, העלו אותנו על משאית, ונסענו ישר ליגור. הגענו

ליגור, אז באו גם מהסוכנות ליגור ושאלו כל אחד איפה אנחנו רוצים לחיות, בעיר או בקיבוץ. ככה כל

אחד בהתאם

ש: אתה זוכר מי היו שם מהסוכנות?

ת: כן.

ש: מי היו?

ת: דוד לוזיה ויצחק שלוח. שמעת עליהם?

ש: כן.

ת: הוא היה מההסתדרות נדמה לי, יצחק שלוח. נמוך כזה. אלה היו סורים. דוד לוזיה ז"ל היה יליד דמשק. הוא עבד הרבה שנים כפקיד בסוכנות היהודית שזה היה ליד נמל חיפה. שם היה בנין הסוכנות.

ש: בכניסה לשער פאלמר, נכון? מצד שמאל?

ת: כן. כשאתה בא מכיוון הצ'ק פוסט.

ש: הבנתי. מצד שמאל בקומה השנייה?

ת: כן.

ש: מי עוד היו שם ששאלו אתכם? אמרת דוד לוזיה, יצחק שלוח.

ת: יותר מזה אני לא זוכר.

ש: אז שאלו כל ילד אתה אומר?

ת: אני מניח ששאלו כל ילד איפה הוא רוצה להיות.

ש: וגם את המשפחות האחרות שאלו לאן הן רוצות להגיע?

ת: את היתר, כן.

ש: מה קרה הלאה?

ת: רצינו להיות בעיר, אז החלטנו להיות בחיפה.

ש: אצל מי?

ת: אצל משפחה של יהודים שבאו לארץ לפנינו מביירות.

ש: איזו משפחה זו?

ת: דרוויש. לבן שלו קראו יוסף, אני זוכר, היה חבר שלי. לאבא נדמה לי קראו ניסים. ברחוב החלוץ. ליד

מלון עדן. אתה יודע איפה זה רחוב החלוץ?

ש: כן. ממש ליד הבנינים של ההסתדרות.

ת: לא.

ש: הרי ההסתדרות היתה ברחוב החלוץ.

ת: יותר, ליד האמפיתאטרון. בהמשך, ישר, ליד הפלאפלים.

ש: אה, ליד הנביאים?

ת: ליד הנביאים. אחד לפני הנביאים. בדיוק בהצטלבות שם.

ש: כן. מה זה היה שם אמרת?

ת: בית של יהודי אחד מביירות. ישנו אצלו.

ש: אתם הכרתם אותו קודם?

ת: הוא הכיר את האבא והאמא.

ש: ואתם ידעתם שהוא חי שם?

ת: לא. באקראי נודע לנו. מה אני אגיד לך? בוא אני אספר לך משהו יותר מעניין. פעם עמדתי ברחוב

החלוץ ליד בית ההסתדרות, ניגש אלי בן-אדם מבוגר ואמר לי – אתה הבן של כהן? אמרתי לו – נכון.

אמר – אבא שלך אללה ירחמו ... אמא שלך היא לאה אום ג'מיל?

ש: לאה אום ג'מיל?

ת: קראו לה אום ג'מיל כי לאח הבכור קראו ג'מיל.

ש: אה, כהן, האמא של ג'מיל.

ת: כן. אני נדהמתי. שאלתי אותו ממתי הוא בארץ, אמר לי 10 או 12 שנה. זאת אומרת אני הייתי בן 4 או

5. אלוהים אדירים.

ש: והוא זיהה אותך.

ת: הוא זיהה אותי לפי תווי הפנים.

ש: יפה מאד.

ת: זה הסיפור.

ש: השאלה שלי היא שביגור שאלו אתכם הרי לאן אתם רוצים. כבר אז ידעתם שאתם הולכים לגור אצל

אותו דרוויש ניסים?

ת: לא. נתנו לנו הכנסת אורחים כמו שקראו לזה פעם. שלושה, ארבעה לילות ישנו.

ש: איפה?

ת: ברחוב הרצליה אם אינני טועה. היה גם ברחוב החלוץ מלון עליה.

ש: עד היום.

ת: ליד פוטו ברנר.

ש: עד היום יש מלון עליה.

ת: אבל אנחנו, אחי ואני, ישנו ברחוב הרצליה. זה היה מקום הכנסת אורחים קראו לזה.

ש: מיועד לעולים שמגיעים לשלושה ארבעה ימים?

ת: כן.

ש: רגע, יש כאן דברים מעניינים שאתה אומר לי. אתה אומר שמלון הכנסת אורחים, או איך קראת לזה?

מה זה היה? מעון עולים? בית עולים?

ת: זה היה בית של דירות שכנראה באו להסכם עם הסוכנות שהם ישלחו להם לשם עולים למספר ימים ...

ש: אלה היו דירות כאלה שהיו מיועדות לעולים לכמה ימים?

ת: כן, לכמה ימים.

ש: אתה אומר שהיה ברחוב החלוץ אחד, איפה שמלון עליה היום?

ת: כן, נדמה לי שם. אני לא הייתי שם.

ש: הבנתי, אבל שם היה מין הכנסת אורחים כזה, וגם ברחוב הרצליה.

ת: כן.

ש: איפה ברחוב הרצליה?

ת: הרצליה פינת הנביאים.

ש: אוקיי, אבל נניח שאתה ברחוב הרצליה ואתה יורד לכיוון רחוב הנביאים, ביחס לסיבוב הזה, איפה

בדיוק היה הבניין?

ת: לא בנביאים אלא בהרצליה. אחרי בית המרקחת, יש היום בית מרקחת שם.

ש: נכון.

ת: אז בסמוך לבית המרקחת. למעלה, בקומה.

ש: אוקיי. אז אתה ואחיך ישנתם שם שלושה ארבעה ימים.

ת: כן.

ש: בשלב הזה לא עברתם דרך ההסתדרות? הרי הסיעו אתכם מיגור לחיפה. בחיפה לא הגעתם לבית ההסתדרות?

ת: כן.

ש: מי קיבל אתכם שם?

ת: זכי שלוח, יצחק שלוח.

ש: והוא גם היה ביגור?

ת: אני חושב שהוא גם היה ביגור.

ש: אז הגעתם ליצחק שלוח בהסתדרות והוא טיפל בכם.

ת: כן.

ש: מה כלל הטיפול שלו? מה הוא נתן לכם?

ת: נתנו לנו כמה ימים לאכול. בנק הפועלים בחיפה, ברחוב החלוץ, אתה יודע איפה.

ש: ליד ההסתדרות.

ת: בדיוק. שם זה היה מטבחי הפועלים. לפני שהיה בנק הפועלים היה מטבחי הפועלים. נתנו לנו כמה תלושים, לשבוע נדמה לי. שם היינו הולכים לאכול.

ש: בוקר, צהריים, ערב?

ת: כן. במשך שבוע, משהו כזה. וזה כל ...

ש: לא נתנו לכם דמי קיום חוץ מזה, עוד משהו?

ת: לא זוכר.

ש: אז איך קרה שהגעתם לבית דרוויש ניסים?

ת: טיילנו ברחוב שם. בוא נאמר שצירוף מקרים שיחק כאן.

ש: אבל אותו יצחק שלוח לא הציע לכם גם עבודה בהמשך?

ת: עבודה זה סיפור בפני עצמו. הלכתי ללשכת העבודה. שם, ליד בית ההסתדרות, היתה לשכת העבודה.

סמוך למטבח הפועלים. שם היתה לשכת העבודה. הלכתי ללשכת העבודה, שלחו אותי לעבוד בטחנות הקמח הגדולות ליד תנובה, בעיר. שם זו היתה עבודה פיזית קשה שלא הייתי רגיל אליה ... לסחוב שקי

קמח. אחרי שלושה ימים אומרים לי – מצטערים מאד, אתה לא עובד מספיק. ואני חשבתי שאני

ש: נותן את הנשמה.

ת: נותן את הנשמה. אבל מה, שילמו לי עבור שלושה ימים, כל יום לירה ו-2 וחצי גרוש.

ש: כל יום?

ת: כן.

ש: לירה א"י? לירה פלסטינאית?

ת: כן. שלושה ימים, שלוש לירות ו-7 וחצי גרוש. בגרוש היה חור.

ש: אז אנחנו הגענו לשלב שבו

ת: פיטרו אותי מהעבודה בטחנות הקמח. עם הכסף הזה שקיבלתי, זה נתן לי אוויר לנשימה.

ש: לכמה ימים?

ת: לכמה ימים. אני הלכתי למושבה הגרמנית. אתה יודע איפה זה?

ש: כן.

ת: שם היה משרד, מין לשכת עבודה לעובדי מחנות צבא. B.L.C.O. אלה היו ראשי התיבות של זה.

ש: לשכת עבודה לעובדי צבא.

ת: הלכתי לשם. אני עומד בתור, אני רואה שורה של אנשים. הגיע תורי. שאל אותי במה אני עובד.

אמרתי לו – sign writer, צייר שלטים. אמרו לי – תשמע, כאן ישנו עוד בחור אחד שטוען שגם הוא

צייר שלטים אבל מקום עבודה יש רק לאחד. תלכו שניכם ויבחרו, יראו...

ש: יבחרו את הטוב שמבינכם.

ת: כן. הבחור הזה היה ערבי נוצרי, חיפאי. הלכנו ביחד. אני דובר ערבית. הבחור הזה נתן לי מכחול ממנו.

למחרת, כשהלכנו למחנה הזה, זה היה בנשר. Royal Engineer. חיל ההנדסה.

ש: עד היום משמש את חיל ההנדסה.

ת: כן. הלכנו לשם. כל אחד הכניסו אותו לחדר, נתנו לנו שלט כזה ולכתוב בשלוש שפות. נתנו לנו את

הטכסט – לקצינים בלבד, officers only, ובערבית. זה היה בשמונה בבוקר. ב-10 וחצי, 11, אני קורא

לסמל ואני מראה לו שהעבודה שלי מוכנה. הלכו לראות מה נשמע עם החבר. הוא עוד הכין את האותיות.

ש: עוד לא הינדס אותם. עם גיר עוד לא

ש: הוא לא גמר את העבודה הבסיסית.

ת: כן. אז הבינו את מי הם רוצים.

ש: מי כאן המקצועי.

ת: כן.

ש: אז התקבלת לעבודה.

ת: אני התקבלתי לשם. והבחור הזה, אני משבח אותו, קיבל את זה באמת באצילות. השאיר לי את

המכחול. האנגלים נתנו לנו מכחולים, אבל הוא השאיר לי את המכחול שהוא נתן לי למזכרת.

ש: כל הזמן הזה, הרי אמרת קודם שקיבלתם שבוע ימים לחיות שם ב[רחוב] הרצליה, במעון העולים. מה

קרה לאחר מכן? זרקו אתכם משם?

ת: לא. אז הכרנו את המשפחה הלבנונית הזאת.

ש: והלכתם לגור אצלה.

ת: כן.

ש: מה זאת אומרת לגור אצלה?

ת: ישנו אצלה. ממש ישנו אצלה.

ש: בחינם? בלי כלום? קיבלו אתכם בלי בעיות?

ת: כן. לבנונים זה עם מוזר. לא רוצה כסף.

ש: אז נכנסתם וחייתם שם שניכם?

ת: כן. כמו ילדים שלהם. ככה זה.

ש: כמה זמן?

ת: לא הרבה. כמה חודשים.

ש: כמה חודשים חייתם שם?

ת: כן.

ש: אכלתם שם? שתיתם שם?

ת: הכל. היתה לו גם כן מכבסה. הבן אדם הזה בחצר הבית התעסק בכביסה. אז בכלל לא היתה בעיה. גם גיהץ והכל.

ש: גם כביסה?

ת: כן. כמו הילדים שלהם. הודות לזה שהכירו את ההורים שלי מימים ימימה.

ש: ולא שילמתם להם?

ת: פה ושם, אם זה ...

ש: הבנתי.

ת: בכל זאת.

ש: זה לא נעים.

ת: בטח.

ש: אחרי כמה חודשים מה עשיתם? איפה חייתם?

ת: אחר כך עברנו לקרית חרושת. אתה יודע איפה זה קרית חרושת? זה בדרך מג'למה לכיוון יקנעם.

ש: בעליה לטבעון.

ת: עזוב את טבעון. אתה מגיע לצומת ג'למה, אתה לא עולה דרך שער העמקים לטבעון, אלא יש פנייה ימינה. אתה נוסע לעין השופט, ליקנעם.

ש: כן, לכיוון יקנעם. לאחר מכן יש צומת התשבי. שמאלה.

ת: כן, אבל לפני שאתה מגיע לצומת התשבי, בדרך אתה כבר רואה בצד שמאל שלך

ש: את הבתים של

ת: קרית חרושת ואלרואי.

ש: איפה שתחנת הרכבת הישנה.

ת: בראוו. כן. גרנו שם.

ש: באלרואי?

ת: לא. קרית חרושת.

ש: מה זה היה אז?

ת: ישוב יהודי.

ש: מושב עובדים?

ת: מושב עובדים, לא שיתופי.

ש: מושב עובדים רגיל.

ת: כן.

ש: מי חי שם? אילו אנשים?

ת: יהודים. מה זאת אומרת איזה אנשים?

ש: אני מתכוון קמישלים, אשכנזים?

ת: לא. היה מעורב. הרוב היו דוקא ספרדים. סורים דמשקאים.

ש: סורים?

ת: כן.

ש: או, עכשיו אתה

ת: משפחת מוצרי.

ש: משפחת מוצרי גרה שם בקרית חרושת?

ת: כן. הכרת אותם?

ש: איזה מוצרי?

ת: לבכור שלהם קראו אלי. היו לו שני אחים ושלוש ארבע אחיות.

ש: אתה רוצה להגיד לי שבקרית חרושת שהיתה מושב עובדים, דרך אגב הם היו דתיים?

ת: לא. רגיל.

ש: חילוניים?

ת: לא. מסורתיים.

ש: כהן? זה לא היה בדיוק מושב עובדים. זה היה מין כפר. לא מושב עובדים.

ת: התבססו על עבודת חוץ.

ש: איכרים?

ת: לא. לא עסקו ב

ש: הם לא עסקו בחקלאות?

ת: לא.

ש: אז סתם ישוב?

ת: ישוב יהודי ותו לא.

ש: פשוט. מין כפרון קטן.

ת: באמת כפרון קטן.

ש: ושם לא היתה להם קצת חקלאות?

ת: לכל אחד היתה גינה. לא חקלאות.

ש: פשוט ישוב לשם ישוב.

ת: כן.

ש: ואנשים התפרנסו מעבודת חוץ.

ת: כן.

ש: אתה אומר לי ששם בקרית חרושת, על איזו שנה אתה מדבר איתי?

ת: '46, '47. המשך של '46. כלומר בחצי השני של '46 ו-'47.

ש: ואתה אומר שבקרית חרושת גרו אז כמה משפחות דמשקאיות?

ת: בטח. משפחת פעור למשל.

ש: מי היו שם במשפחה? פעור מה?

ת: האב, הבן ושושלת ...

ש: אתה זוכר את השם של האבא?

ת: הבן שלמה. האבא יעקב. כן, יעקב. היתה להם חנות מכולת.

ש: בקרית חרושת? הם היו בעלי חנות המכולת?

ת: כן.

ש: מי עוד? אילו משפחות אתה זוכר?

ת: משפחת מוצרי.

ש: מוצרי אלי, אליהו?

ת: כן. ועוד משפחה, עדי. היתה לנו חנות של עגלות ילדים ברחוב החלוץ בחיפה.

ש: עדי? שם משפחה שלא מוכר לי כדמשקאי. היו משפחות עדי בדמשק?

ת: למען האמת, הם צברים מלידה, אבל השושלת שלהם, באמת אני לא יודע. לעומת זאת פעור ומוצרי אלה דמשקאים עם חותמת.

ש: הבנתי. אילו עוד משפחות חיו שם?

ת: אשכנזים ...

ש: חוץ מהדמשקאים?

ת: אחר כך באו כמה, למשל אנחנו, כהן. באה עוד משפחת חנן. יוסף חנן.

ש: שבאו מביירות? הם ביירותיים הרי חנן.

ת: כן.

ש: מי עוד אתה זוכר שם, עוד איזה משפחות סוריות לבנוניות שחיו שם בקרית חרושת? אני אשאל אותך שאלה אחרת – כמה משפחות לבנוניות וסוריות גרו ב-'46, '47 בקרית חרושת? פחות או יותר.

ת: שש, שבע. אה, כן. משפחת זורדוק.

ש: משפחה דמשקאית?

ת: לבנונית. ... אשתי.

ש: אתה יודע מה, אני אשאל אותך עוד שאלה אחת – מתי קמה קרית חרושת? הם היו ותיקים פה בארץ, נכון?

ת: בטח. הם [הגיעו] בשנות השלושים, אני מניח, כן. לא זורדוק. משפחת מוצרי ופעור. אלה שתי המשפחות המייסדות של קרית חרושת, כן. אלה הותיקות.

ש: מאד מעניין. במה הם עסקו? משפחת מוצרי למשל.

ת: הבן שלהם עסק בבנייה.

ש: הוא היה קבלן בניין?

ת: לא הייתי אומר קבלן. מנהל עבודה. את זה אני זוכר. פעור הזה היתה להם מכולת, כמו שאמרתי לך, והבנים שלהם עבדו בבנייה, בכל עבודה. מול קרית חרושת ואלרואי, בכביש הראשי שנוסעים מג'למה לזה, היתה מחצבה.

ש: [כשנוסעים] ליקנעם.

ת: לפני יקנעם, אתה מבין? בכביש.

ש: אני מתכוון ... יקנעם.

ת: בין אלרואי לקרית חרושת.

ש: איפה שמיכלי הדלק היום?

ת: מיכלי הדלק זה באלרואי. עזוב. אני מתכוון על הכביש הראשי בצד ימין של הכביש לכיוון יקנעם. היתה מחצבה. היה שם "אבן וסיד" גם.

ש: אז הם עבדו שם?

ת: כן.

ש: הסברת לי עכשיו נקודה מאד מעניינת שלא ידעתי עליה.

ת: אתה רואה.

ש: אז אני מבין שאתה ואחיך עוברים לשם, לקרית חרושת?

ת: כן. בינתיים אמא שלי באה.

ש: למה עברתם לשם?

ת: כי ראינו שם כמה משפחות לבנוניות. זאת אומרת, קודם כל מקום עם אוויר מצויין שם. אוויר יבש ובריא. באמת מקום נחמד ויפה.

ש: ומפני שהיו שם עוד כמה משפחות לבנוניות?

ת: כן.

ש: רציתם לחיות בקרבה ללבנונים, אני מבין.

ת: כן, משהו כזה בוא נאמר, כן.

ש: איך שמעתם על זה בכלל, שיש שם בקרית חרושת? מי אמר לכם בכלל?

ת: מפה לאוזן.

ש: אמרו שיש שם בית לשכירות?

ת: יש בתים, כן. תמיד היה אפשר למצוא בית.

ש: אז אתם עוברים לשם. מה בינתיים קורה עם אמא וכל הילדים?

ת: לאמא שלי היתה בעיה. היו לה שני בנים בארץ והיתר בכירות. ואמא זו אמא, רוצה לראות גם ש: ברור.

ת: היה לה פספורט לבנוני. ואז היה אפשר לבוא לארץ לביקורים. ראש הנקרה, מגיעים לגבול, מראים פספורט, חותמת. היתה באה פעם בשבועיים, נשארת כאן שבועיים שלושה, אחר כך נוסעת לביירות.

ש: היתה באה לבקר אתכם כל שבועיים?

ת: כן, כל כמה שבועות. מתי שהתחשק לה.

ש: יפה.

ת: עד שפרצה מלחמת השחרור וכבר נשארה בארץ ונפטרה בארץ.

ש: ומה עם כל הילדים?

ת: יתר האחים

שולה: סליחה, במלחמת השחרור היא היתה בלבנון. היא לא הגיעה לכאן. בוודאי.

ת: כן, נכון שולה.

ש: אז מה הסיפור הנכון?

ת: היא צודקת. במלחמת השחרור היינו רק אני ואחי כאן.

ש: מתי הגיעה האמא עם כל הילדים האחרים?

ת: בשנת '50.

ש: איך הם עשו את זה? איך הם עברו? הרי יש גבול. זה אחרי מלחמת השחרור.

ת: לא, היה איזה הסכם ... אשתי באה בשנת '50.

ש: יחד עם אמא שלך?

ת: לא ביחד איתה.

שולה: שבוע הבדל.

ת: שבוע הבדל.

ש: תיכף אני מגיע אליך. השאלה שלי האם אמא שלך עלתה באמצעות דרכון דרך הגבול בראש הנקרה

באופן רשמי?

ת: באופן רשמי וזהו זה, יותר לא חזרה.

ש: עם כל הילדים?

ת: לא כל הילדים. כבר היו גדולים כל אחד. אגב, בלבנון נשאר רק איזק. רק אחד. עד מלחמת השחרור

נשאר רק אחד.

ש: בביירות יחד עם האמא?

ת: כן.

ש: והם [עלן] באמצעות דרכון?

ת: כן.

ש: איך הלבנונים הסכימו שיהודים

ת: רק היא. רק אמא שלי.

ש: מה עם

ת: האח ההוא נסע לאתונה, ליוון, ומשם הסוכנות [העלתה אותו] אחרי הרבה שנים. ב-'75.

ש: אה, רק ב-'75?

ת: כן.

ש: הוא התחתן שם והקים משפחה והכל?

ת: בטח.

ש: אז רק ב-75' אחיך, איך קוראים לו?

ת: יעקב.

ש: יעקב כהן, נסע לאתונה ביוון, טס אני מבין.

ת: כן.

ש: באפשרות של אזרח לבנוני ... שיוצא. לא היתה שום בעיה.

ת: כן.

ש: אני מבין עם כל התכולה שלו, עם כל הבית.

ת: מה שהביא הביא.

ש: ומשם כעולה חדש [לארץ]. מי טיפל בו באתונה? הסוכנות?

ת: הסוכנות. הכל הסוכנות.

ש: קיבל כעולה חדש?

שולה: ... מלחמת האזרחים בלבנון.

ש: אה, אחרי מלחמת האזרחים בלבנון?

ת: כן.

ש: הוא נאלץ לעזוב שם?

ת: הוא ראה צורך, שאם כבר חיי היהודים שם [מתערערים]. אגב, לא נגעו לרעה ביהודים. לא המוסלמים, ולא הנוצרים. את זה חייבים להדגיש ולציין. למשל, הוא סיפר לנו, היו מחסומים. מוסלמים לא נתנו לנוצרי לעבור ולהיפך. ליהודי, זה כיבד את היהודי וזה כיבד את היהודי. שני הצדדים איפשרו ליהודי לעבור.

ש: יפה. במה הוא עסק שם עד 75'?

ת: עובד דפוס.

ש: ... אתונה כעולה חדש ... רגיל עלה ארצה.

ת: כן.

ש: לאן הוא בא?

ת: הוא גר בקרית אתא.

ש: למה דוקא בקרית אתא?

ת: נתנו להם שם.

ש: הסוכנות נתנה להם שם דירות? מעמידר?

ת: כן.

ש: בסדר. אז עכשיו ברשותך כל סיפור העלייה של אשתך. אני מבין שהגברת שלך עלתה שבוע לפני?

בואי תתקרבי, שולה, נכון?

שולה: כן.

ש: מיהי המשפחה המקורית שלך?

שולה: גם כהן.

ש: את דמשקאית אבל.

שולה: אבא שלי ואבא שלו בני דודים.

ת: לא.

שולה: אתה ואבא שלי בני דודים.

ש: האבות שלכם אחים? הבנתי. אז אתם בני דודים זה לזה.

שולה: בני דודים מצד שני.

ת: אני ואבא שלה בני דודים ממש. זאת אומרת האבות שלנו, שלי ושל אבא שלה, אחים.

ש: בסדר.

שולה: בשנת '50 אנחנו היינו

ש: רגע, את דמשקאית במקור?

שולה: אני ילידת דמשק, התחנכתי בדמשק, אבל אבא שלי לבנוני. הוא ... היינו תמיד באים ללבנון. זה

היה בחופש.

ש: ביקורים.

שולה: ביקורים, משפחה. כל הזמן היינו באים, הם היו באים אלינו. ככה. לפני שנת '50, שנה וחצי, משהו

כזה, בזמן המלחמה פה

ש: מלחמת השחרור.

שולה: מלחמת השחרור. קרה משהו בדמשק שבאו הפליטים מהארץ.

ש: הפליטים הערבים.

שולה: כן. לקחו את בית הספר אליאנס. היה לנו בית ספר אליאנס גדול, משהו מיוחד. מאד יפה. אז לקחו

את כל בית הספר, כל הפליטים ישבו שם.

ש: הפליטים הערבים פשוט השתכנו בבית הספר אליאנס.

שולה: כן. מה שקרה שפה היתה מלחמה וכל זה, אז מישהו מהפליטים הלך וזרק פצצה בבית הכנסת

שלנו, של היהודים.

ש: בדמשק.

שולה: בדמשק.

ש: ב-'48?

שולה: ב-'49. ב-'48 ומשהו, '49. בהתחלה ...

ש: איך את יודעת שזה היה מישהו מהפליטים הערביים?

שולה: כי הפליטים אמרו את זה.

ש: תפסו אותם אחר כך?

שולה: את זה אני לא יודעת. לא יגלו ואף פעם לא נדע.

ש: לא תפסו אותם?

שולה: אי אפשר לדעת כלום.

ש: זרקו פצצה לבית הכנסת.

שולה: כן. בפצצה הזאת הלך בן דוד שלי.

ש: נהרג.

שולה: נהרג, ואח שלו נפצע.

ש: כמה נהרגו אז בסך הכל?

שולה: אחד או שניים נדמה לי.

ש: אחד או שניים, זה הכל?

שולה: כן, זה הכל.

ש: אז היה כנראה עוד פיצוץ אחד, נכון?

שולה: לא.

ש: היה איזה פיצוץ שנהרגו שבעה או שמונה, בבית כנסת גם כן, בדמשק. בסדר, אוקיי, לא חשוב.

ת: באיזו שנה?

ש: גם כן משהו '49, פחות או יותר.

שולה: אז יכול להיות שאני לא זוכרת שזה שבעה.

ת: אולי ... פיצוץ?

שולה: לא, ... פיצוץ לא היה.

ש: ... ציון קמחג'י סיפר לי.

ת: הוא מוסמך יותר.

שולה: הוא מוסמך יותר כי הוא יותר מבוגר ממני. אני יודעת מעצמי שזה בן דוד שלי. אני הזדעזעתי נורא.

הייתי בגיל 16, משהו כזה. לא רציתי כבר להישאר שם. הייתי בת יחידה. לא היו לי יותר אחים ואחיות.

ש: מה היו שמות ההורים שלך?

שולה: לאבא שלי קראו חיים. בערבית ויקטור. ואמא שלי היתה נזירה. אני אמרתי שאני לא נשאת כבר.

הייתי בלימודים. לא נשאת שם. החלטתי שאני נוסעת. לנסוע זה היה קשה מאד. בין הלבנונים והסורים

היה מין סכסוך שהדרכים היו סגורות ואין יוצא ואין נכנס ... היה לי דוד דמשקאי, בעלה של דודה שלי,

אחות של אבא. הוא הכיר הרבה נוצרים והיה מעורב

ש: מברייחים?

שולה: לא, לא מברייחים. פשוט הכיר אנשים. מישהו לקח אותי דרך בעל-בק. לקח אותי בתור המשרתת

שלו כאילו. הוא שם אותי שם בבעל-בק. שם הייתה מישהי אחת שהיתה גרה שם.

ש: נוצריה?

שולה: לא, יהודיה. במקרה היא היתה המורה שלי. עשתה את הקיץ שלה שם כביכול.

ש: בעל-בק היתה עיירת נופש של יהודים?

שולה: לא של יהודים.

ש: לא חיו שם קבוע?

שולה: לא.

ת: בעונת הקיץ.

ש: רק בעונת הקיץ?

שולה: כן. אני ישנתי אצלה לילה אחד ולקחתי מונית ישר לעליי. שם היתה המשפחה שלי. היתה לי דודה

שהיא אחות של אבא בעליי. שם היו עושים את הקיץ ...

ש: איך בכל זאת עברת את הגבול?

שולה: בעל-בק זה כבר החצי בין סוריה ולבנון.

ש: חצי המרחק.

שולה: שם כבר כאילו לבנונים. כי אפשר. נסעתי לעליי ושם קיבלה אותי המשפחה, דודה שלי. נשארתי

שם. המוצא שלנו, האזרחות שלנו היא איראנית. אף פעם לא היינו באיראן.

ש: זאת אומרת היה לכם דרכון איראני.

שולה: דרכון איראני.

ש: גם לך היה כבר דרכון?

שולה: לי לא היה דרכון.

ש: להורים היה דרכון?

שולה: כן.

ש: אבל ההורים נשאר עדיין שם.

שולה: ההורים נשאר עדיין שם. עכשיו אני בעליי, נגמר הקיץ, חזרו ללבנון. אז אני נשארתי אצל הדודה.

אני הרגשתי את עצמי שאני צריכה את ההורים שלי. בכל זאת. רגילה אליהם. אז התחלתי – תבואו,

תבואו, תבואו.

ש: בטלפון או במכתבים?

שולה: במכתבים. איך הם יבואו? אין להם גם כן אפשרות לבוא. איך? הלכו לקונסוליה האיראנית וסידרו

דרכונים דרך הקונסוליה שהם ...

ש: אז לא היו להם דרכונים איראנים?

שולה: היו להם דרכונים איראנים בסוריה. הם לא אזרחים סורים, אזרחים איראניים.

ש: עג'מי?

שולה: עג'מי. הם פנו לקונסוליה שהם רוצים לעוזב את הארץ. איפשרו להם. אחרי תקופה איפשרו להם.

הם באו ללבנון אליי. לקחנו בית, גרנו ביחד תקופה, והתחלנו כבר לסדר ענינים לבוא לארץ.

ש: לאיזו שנה אנחנו מגיעים?

שולה: אני נשארתי שם בלבנון עם ההורים נגיד איזה חצי שנה, שלושת רבעי שנה, משהו כזה. בוא נגיד

שנה. בשנת 50' כבר איפשרו לנו לצאת כי היה לנו דרכון איראני.

ש: השלטונות הלבנוניים איפשרו לכם.

שולה: בדיוק. קודם הסורים ועכשיו הלבנונים. זה שאיפשרו לנו לצאת, גם לאמא שלו אותו הדבר.

ש: את מתכוונת לאמא של בעלך, כהן שלמה.

שולה: הבנת איך? אנחנו איראנים, גם הם איראנים.

ש: גם להם היה דרכון איראני?

שולה: בדיוק. גם להם היה דרכון איראני.

ש: הם היו ותיקים מהבחינה הזאת.

שולה: כן.

ש: כלומר לא רק לצורך המעבר.

שולה: לא. היה להם. התברר, ככה שמעתי אחר כך, שבמלחמת העולם הראשונה מי שרצה לא ללכת לצבא או לא יודעת מה, היו קונים את הדרכונים, אני לא יודעת איך.

ש: הצבא התורכי.

שולה: הם הגיעו לזה כי אף פעם הם לא היו באיראן והם לא איראנים. אז היא גם כן איראנית. חזרנו אליה.

ש: אמא של בעלך?

שולה: כן. היא גם כן עשתה את הסידורים שהיא רוצה לעזוב את לבנון ורוצה לצאת.

ש: איך הכרת אותה? בגלל הקרבה המשפחתית?

שולה: כן, אנחנו משפחה. הייתי באה אליהם, משפחה. היא קיבלה את האישור לצאת קבוע לפניי, לפנינו, אני וההורים שלי. מה קרה פה? לה ולנו היו דרכונים, אבל הסוכנות, כדי שיהיה להם משהו להבריח עוד אנשים, לקחו מאיתנו את הדרכונים.

ש: אחרי שעברתם?

שולה: לא, לפני שעברנו.

ש: עוד לפני?

שולה: עוד לפני. העירו אותנו בבוקר, ב-4 יצאנו מלבנון עם כל הדברים שלנו.

ש: עם כל הציווד. ארזתם את כל הציווד בבית.

שולה: ארזנו את הכל, לקחנו את הכל.

ש: חבילות גדולות.

שולה: חבילות גדולות. אפילו לקחנו לאנשים אחרים להעביר להם לארץ.

ש: יפה מאד.

שולה: לקחו מאיתנו את הדרכונים כדי

ש: מי לקח? הסוכנות? אנשי הסוכנות?

שולה: הסוכנות.

ש: את זוכרת מי מהקהילה לקח לכם?

שולה: לא. את זה אני לא זוכרת, לא יודעת. לקחו מאיתנו את הדרכונים בשביל לתת את זה במקרה, להבריח עוד אנשים. אם נגיד יתפסו [אותם], יהיה להם דרכון. אנחנו בטוחים כבר עם דרכונים.

ש: כן, אבל במעבר הגבול הייתם צריכים להציג דרכון, לא?

שולה: אנחנו לא הצגנו שום דרכון.

ש: לא הצגתם?

שולה: לא.

ש: היה לכם אישור?

שולה: העבירו אותנו. לא יודעת איך. כנראה היתה הסוכנות ...

ש: הבנתי.

שולה: בדרכונים שלנו העבירו אחרים, ואנחנו עברנו. עברנו את הגבול של נקורה וראש הנקרה שלנו.

אנחנו לא ידענו כלום. אחד מאלה שהעבירו אותנו ניגש למקום

ש: היה מישהו שליווה אתכם? איש סוכנות? את לא יודעת מי?

שולה: לא.

ש: את לא יודעת מי, אבל היה מישהו, יהודי?

שולה: לא יודעת.

ש: אבל את אומרת שאת כל הקבוצה הזאת של שתי המשפחות היה איש זר

שולה: לא היו שתי משפחות. היינו איזה שלוש או ארבע משפחות. גם כשהיא עברה, אמא שלו, היה אותו

דבר, שלוש, ארבע משפחות. וגם כשאנחנו עברנו.

ש: תמיד היה לכם מישהו מלווה?

שולה: לא ראינו את המלווה, אני אומרת לך.

ש: לא ראיתם?

שולה: לא ראינו את המלווה, רק אני יודעת שהגענו לנקורה וחיכינו קצת, ועברנו, העבירו אותנו. עברנו

לצד שלנו, גם כן חיכינו, ואז נתנו לנו תעודות זיהוי ישראליות.

ש: שם בראש הנקרה קיבלתם תעודות זהות?

שולה: בראש הנקרה.

ש: גם אנשי סוכנות טיפלו בכם שם?

שולה: כן.

ש: מה קיבלתם עוד?

שולה: זה הכל, רק את התעודות. ישר לקחו אותנו לשער עליה בחיפה.

ש: שם בראש הנקרה, חוץ מאותה תעודת זהות ישראלית או תעודת עולה, מה קיבלתם תעודת זהות?

שולה: תעודת זהות.

ש: חוץ מתעודת הזהות הזאת, איש הסוכנות הסביר לכם לאן אתם [הולכים], מה אתם מתכננים, מה אתם

רוצים, מה כדאי?

שולה: אני לא זוכרת שום דבר. אני זוכרת רק שדיבר איתנו באוטו. נסענו מראש הנקרה באוטובוס והגענו

עד שער עליה.

ש: מה עם כל הציוד?

שולה: אחר כך קיבלנו. הגענו לשער עליה, נשארנו שלושה ימים שם.

ש: מה היה שם בשער העליה? מחנה עולים כזה, נכון?

שולה: כן.

ש: אבל איפה גרתם? באהלים?

שולה: זה היה נדמה לי, זה היה כמו, היו אהלים והיו גם מין בתים כאלה.

ש: צריפים?

שולה: כן, צריפים. משהו כזה.

ש: מה עשו לכם שם בשער העליה? קיבלתם אוכל?

שולה: קיבלנו מין ... של הצבא.

ש: מסטינגים?

שולה: מסטינגים, כן.

ש: מין צלחות כאלה.

שולה: מין צלחות כאלה. היינו עומדים בסוף, מקבלים את האוכל. וזהו. היו שם מכל הארצות.

ש: לבנונים היו הרבה?

שולה: לא הרבה, רק אנחנו. זאת אומרת המשפחות שבאו, לא יותר.

ש: לא ראית יותר.

שולה: לא ראינו יותר. הם היו שבוע לפני. כבר לא ראינו אותם.

ש: אמא של בעלך?

שולה: כן. לא ראינו אותם.

ת: זה היה מין מחנה מעבר.

שולה: מעבר. שלושה ימים היינו.

ש: לאן לאחר מכן?

שולה: אחר כך סידרו לנו בפרדס חנה.

ש: מה היה בפרדס חנה?

ת: מאהל, מחנה עולים.

ש: אה, מין מעברה כזאת?

שולה: מעברה. בדיוק.

ש: איך קראו לה?

שולה: לא היה לה שם. מעברת פרדס חנה.

ש: מה קיבלתם שם?

שולה: שם קיבלנו את המיטות של הסוכנות, מיטות ברזל. מזרונים מקש ולא יודעת מה עוד.

ש: כלים קצת?

שולה: כלים אולי משהו.

ש: שולחן? כיסא?

שולה: משהו פשוט.

ש: ציוד לבית.

שולה: ציוד לבית, פשוט פשוט ...

ש: מתי עלייתם? באיזה תאריך?

שולה: פברואר '50. בדיוק אחרי, היה פה שלג ...

ש: אה, בארץ היה שלג, כן. אחרי השלג הגדול?

שולה: אחרי השלג הגדול. אנחנו ראינו את השלג בביירות. היה טפטוף שם. באנו לכאן, היה שלג. מה זה שלג.

ש: בכל הארץ.

שולה: כן.

ש: זאת אומרת אתם הגעתם כמה ימים לפני השלג?

שולה: לא. אחרי השלג.

ש: סליחה, כן. הגעתם הנה כמה ימים אחרי השלג. זאת אומרת ימים ספורים כנראה.

שולה: כן, כן. ימים ספורים. נגמר השלג פה. בדיוק אמרו לנו שהיה שלג.

ש: הייתם במעברת פרדס חנה. כמה זמן הייתם שם?

שולה: בפרדס חנה אנחנו לא היינו הרבה זמן. בקושי חודש.

ש: למה?

שולה: כי אמא שלי היתה חולה באסתמה. לא יכלה לסבול להישאר שם. זה היה באהלים ...

ש: אלה היו אהלים?

שולה: אהלים, בטח.

ש: וגם צריפים?

שולה: גם צריפים. היא קיבלה צריף כי היא היתה חולה. אבל בכל זאת זה לא היה בשבילה.

ש: במה עבדתם שם? ממה התקיימתם? מי נתן לכם אוכל?

שולה: הם נתנו.

ש: שם נתנו הכל?

שולה: כן, כמו ב

ש: כמו בשער עליה?

שולה: כמו בשער עליה. ... אני כבר לא זוכרת.

ש: לא נתנו לכם דמי קיום לקנות אוכל או משהו, להכין?

שולה: לא זוכרת שהלכנו לקנות. אני אגיד לך מה, אנחנו כמעט ולא נשארנו שם. אני נשארתי אולי בקושי

איזה כמה ימים ...

ש: למה?

שולה: כי לא יכולתי להישאר שם. גם אמא שלו בדיוק ...

ש: אבל כל המשפחה שלך היתה שם.

שולה: רק אמא ואבא. אמא שלו הרי באה לפנינו כמו שסיפרתי לך, ולהם היה כבר חדר בוואדי סליב.

ת: אחרי מלחמת השחרור.

שולה: אחרי המלחמה.

ש: כן, תיכף נשמע על זה.

שולה: אז להם היה חדר והיא באה ישר אליהם. היא לא נכנסה למאהל, לא כלום. באה ישר אליהם. אני באתי אליהם. למה? כי היא בדיוק היתה לה איזה תאונת דרכים.

ש: לאמא שלי?

שולה: כן. היתה לה תאונת דרכים ואני באתי אליה להיות איתה, לעזור לה. במילא שם לא היה לי מה לעשות.

ש: לא היו להם בנות שם?

שולה: לא היו להם בנות, ואני במילא לא היה לי מה לעשות שם. כבר ההורים שלי התחילו לסדר משהו לעשות כדי לעזור. היו באים ...

ש: בפרדס חנה.

שולה: היו באים. היתה לי דודה בחליסה בחיפה, אז הם באו לגור אצלה.

ש: היא הייתה ביירותית?

שולה: לא. דמשקאית. אחות של אמא. עד שסידרו להם איכשהוא לקחת בדמי מפתח בית. אני לא קוראת לזה דירה, זה אפילו לא היה דירה.

ש: איפה?

שולה: יחיאל.

ש: רחוב יחיאל?

שולה: רחוב יחיאל למטה למטה, ליד [רחוב] נוזהה. בין נוזהה ... איזהשהוא חדר שהם לקחו בדמי מפתח.

ש: מי נתן להם את זה?

שולה: הם. הרי אנחנו באנו עם הרכוש שלנו, עם הריהוט, עם הכל. אז עם הכסף שהיה להם הם לקחו את הבית הזה בדמי מפתח.

ש: בדמי מפתח, הבנתי.

שולה: וזהו, וגרנו שם.

ש: לאחר מכן אני מבין שהתחתנתם.

שולה: אחרי זה התחתנו. זה גלגול אחר כבר.

ש: יופי. ברשותך נחזור רגע לשמוע את [שלמה].

שולה: בסדר.

ש: אז אנחנו נמצאים בשלב שאתה בקרית חרושת, נכון?

ת: כן.

ש: אתה ואחיך.

ת: כן.

ש: והאמא אתה אומר לי מצטרפת אליכם? עוד לא? מה קורה בקרית חרושת? שכרתם חדר או בית?

ת: דירה קטנה.

ש: אבל היו שם בתים פרטיים.

ת: כן.

ש: אז מין בית כזה שכרתם.

ת: כן.

ש: מה עשיתם שם?

ת: כשעברנו לקרית חרושת המשכתי לעבוד אצל האנגלים. הייתי נוסע כל יום לחיפה. אגב, אחר כך העבירו אותי

ש: לחיפה או לנשר?

ת: לנשר. אחר כך העבירו אותנו ל-614AOD. זה בטירת כרמל. יש מחנה צבאי. בסיס תובלה היום. מה ראשי התיבות אני לא יודע. לא חשוב.

ש: איזה בסיס זה היה? של מה?

ת: של תחזוקה. היתה נגרייה ומצבעה. אני עבדתי שם.

ש: אוקיי. אז זה היה שם בטירה.

ת: כן, עד שבאומות המאוחדות הכריזו על חלוקת המדינה. אז טירת הכרמל, זה היה כפר של רוצחים ושוודדים, זה היה 20,000 ערבים שגרו שם.

ש: טירה.

ת: טירה. התחילו ליידות אבנים והתחילו ענינים. אז אני הפסקתי את העבודה. לא רציתי יותר לבוא לטירה. חזרתי הביתה לקרית חרושת.

ש: הבסיס היה לפני הכפר הערבי, נכון? בצמוד?

ת: כן. עבדתי קצת במחצבה שם.

ש: מול קרית חרושת?

ת: מול קרית חרושת. בינתיים התגייסתי לפלמ"ח.

ש: לפלמ"ח או להגנה?

ת: הגיוס שלנו היה ברחוב בלפור בחיפה. אגב, היה גיוס, היום אתה לא שומע את זה, היה גיוס מלא והיה גיוס חלקי. גיוס חלקי זה כשאתה מתגייס ושומר על המקום. גיוס מלא זה כששולחים אותך לאן שצריך. כמובן שהיתה בושה להגיד שאני גיוס חלקי במקום. מה זה? בן 20 אני. העיקר, זהו, התגייסתי, והלכתי לצבא. כלומר נשלחתי לאימונים בגליל המערבי. באילון זה היה.

ש: ככה עברת את המלחמה.

ת: ככה עברתי את המלחמה. השתחררתי בסוף '49.

ש: מה קורה בינתיים עם האמא?

ת: אמא עוד לא היתה בארץ. ב-'49 היא עוד לא היתה. רק ב-'50.

ש: נכון, צודק.

ת: אז אחי ואני התגייסנו.

ש: אבל גרתם בקרית חרושת?

ת: כן. עד אז גרנו בקרית חרושת.

ש: לאן עברתם לאחר מכן?

ת: לאחר מכן, אחרי המלחמה, לחיפה. חיפשנו, בקושי מצאתי חדר בוואדי סליב.

ש: שכרתם שם חדר?

ת: כן.

ש: בוואדי סליב היו לבנונים או סורים?

ת: מעט מאד. בעיקר היו רומנים ומרוקאים.

ש: כמה סורים ולבנונים היו בוואדי סליב?

ת: לבנונים? משפחת טרב. מי עוד? צאלח. עיראקים דוקא.

שולה: לא. העיראקית זו היתה סורית גם כן.

ת: מי? אה, בטח. לוי, משפחת לוי.

ש: אז משפחת לוי, משפחת טרב.

שולה: טרב זה לבנונים, לוי זה סורים. ועיראקים ...

ת: ואנחנו לבנונים.

ש: וחוז' מזה? רק שלוש משפחות?

ת: לא. חלבים היו גם. היו ארבע, חמש משפחות ... במדרגות ... היתה משפחת חזן. בוא נאמר 10, 12 משפחות.

ש: 10, 12 משפחות באזור ואדי סליב ובוואדי סליב עצמה?

ת: בלב ואדי סליב.

ש: הבנתי. יפה. 10, 12 משפחות סוריות לבנוניות?

ת: כן.

ש: אתה מדבר על '49?

ת: '49, '50 כבר. נכנסנו ל-'50.

שולה: '50, '51, '52.

ש: עד 1952?

ת: בוואדי סליב? עד שנת '60 גרנו שם.

ש: גרתם בוואדי סליב עד שנת '60?

ת: כן.

ש: מה היה לכם שם? בית?

ת: חדר. בקושי חדר. אגיד לך מה, תראה מה האבסורד שהיה כאן בזמן המדינה. אלה שהיו בצבא כמוני, כשהשתחררתי לא היה לי איפה להניח את הראש.

ש: למה? לא גרת בקרית חרושת?

ת: עזבנו כבר את קרית חרושת. כשהתגייסתי מי צריך ... יש הרבה שהשתמטו מהצבא, שלא הלכו מסיבות שונות. אלה תפסו את הדירות של הערבים שברחו, שנמלטו בכיבוש חיפה. הערבים ברחו, אז באו היהודים, מי שתפס דירה הלך, ויש כאלה שתפסו אפילו שתי דירות. ואלה כמוני שהיו בצבא, לא היה לנו איפה להניח את הראש. זו היתה המציאות. התחתנו בחדר הזה. היה לי רק חדר, אבל למזלי היה לי עוד איזה שטח כזה, אז באו כמה חבר'ה מהעבודה, קנינו כמה לוחות פח, סידרו לי מין מטבח פרוביזורי ומקלחת.

ש: אה, גם מקלחת בחוץ ושירותים בחוץ.

ת: וכל זה היה, התחתנו שם ונולדו לי שתי בנות. זאת ... נולדה שם ואחותה היותר צעירה.

ש: מה אתה אומר. בוואדי סליב. עכשיו תגיד לי, הסוכנות שם עזרה לך בזה?

ת: לא. איזה? שום דבר.

ש: לא מהסוכנות?

ת: לא.

ש: בארועי ואדי סליב בשנת, איזו שנה?

ת: '57, '58.

שולה: יותר אפילו. אנחנו ב-'60 עברנו ל... זה היה שנה אולי

ת: אז זהו, '58, '59.

ש: בסדר, '58, פחות או יותר, '59. בארועי ואדי סליב

ת: היינו שם.

ש: המשפחות הסוריות לבנוניות נטלו חלק בארועים האלה?

ת: לא.

ש: אז מי היה שם היוזם?

ת: בעיקר מרוקאים. הם הסובלים. הם היו הקהילה הגדולה.

שולה: אנחנו היינו למעלה, לא ממש בוואדי. היינו במדרגות למעלה. ראינו את זה שעלו, אבל לא היינו

בכלל. כל המשפחות.

ת: גרנו בקו תפר בוואדי סליב לכיוון רחוב אפגני. אתה יודע איפה זה רחוב אפגני בחיפה?

ש: כן. איפה שמשרד החינוך שם.

ת: נכון.

ש: יש שם משרדים של משרד החינוך.

ת: אני לא יודע אם היום יש עוד. העיקר, זה היה ככה בין ...

ש: קרוב יותר להדר. לשוק תלפיות.

ת: לא, לא.

ש: אה, לא שם אפילו?

ת: לא. זה ממש ואדי סליב איפה שגרנו. רק לא על הכביש הראשי.

ש: יותר למטה.

ת: כן.

ש: אז הייתם קצת יותר רחוקים?

שולה: כן.

ש: אגב, כל המשפחות הסוריות לבנוניות גרו שם? אותן 10, 12?

ת: כן.

שולה: לא בדיוק.

ת: תראה, 4, 5, משפחות גרו ממש ברחוב איפה שאני גרתי.

ש: ברחוב אפגני?

ת: מדרגות אפגני. הם כבר לא באפגני.

ש: יותר למטה?

ת: כן.

ש: אז אתה אומר שאף אחת מהמשפחות הסוריות והלבנוניות לא נטלו חלק.

ת: לא היו מעורבים, לא.

שולה: אפילו לא ידענו ... צעקות, ולא ידענו מה הולך.

ש: לא הייתם מודעים לזה בכלל. גם לא הייתם מודעים להתארגנות, לתסיסה לפני זה?

ת: התסיסה היתה עם, איך קוראים לו, דוד בן-הרוש נדמה לי. הוא היה ממארגני המהומות. זה כן שמענו.

אבל להצטרף להמולה?

ש: הבנתי. מה קורה עם האמא? היא חיה אתכם באותו בית בוואדי סליב?

ת: כן.

ש: אתם התחתנתם כבר? אתם נשואים?

ת: כן. אפילו כשהתחתנו. תתאר לך.

שולה: היה לו אח גם.

ש: גם אחיך היה באותו בית? במה עבדת?

ת: אחרי הצבא הלכתי שוב פעם ללשכת העבודה. שלחו אותי, אמרו לי שיש את בית המלאכה של הדאר

בחיפה, ליד תחנת הרכבת. הלכתי לשם ושם התחלתי לעבוד בשלטים כמובן. העבודה נמשכה עד שיצאתי

לגימלאות. 40 שנה.

ש: וב-1960 הבנתי עברת לקרית ביאליק?

ת: כן.

שולה: עם שני ילדים.

ש: בוואדי סליב היה לכם בית כנסת ללבנונים?

ת: לא.

ש: איפה התפללתם?

ת: היינו ... בית כנסת של מרוקאים שם.

ש: אוקיי, זה היה של מרוקאים, אבל ללבנונים?

- ת: לא. ברחוב השומר היה בית כנסת של סוריה ולבנון.
- ש: אתם התפללתם שם?
- ת: אני התפללתי בבית כנסת היכל נתנאל ברחוב הרצל בחיפה, ליד קולנוע אורה.
- ש: עד היום יש שם בית כנסת.
- ת: כן. איפה שקולנוע אורה, יש שם חנות בדים "מקסים". באותו בנין של זה, תסתכל למעלה.
- ש: באותו בנין של בית הקולנוע?
- ת: בסמוך לו. מעל לחנות של הבדים "מקסים". תסתכל למעלה ותראה שם את זה. עולים במדרגות.
- ש: אבל שם התפללו העשירים.
- ת: למה?
- ש: לא? זה היה בית כנסת של כולם?
- ת: של ספרדים.
- ש: של יוצאי סוריה ולבנון?
- ת: סוריה ולבנון, בטח. גם ברחוב השומר היה בית כנסת של סורים ולבנונים. נחמד מאד היה.
- ש: בכל אותה תקופה קיבלתם עזרה ממישהו? גרתי בתיאום לא כל כך
- ת: כלום. לא.
- ש: שום דבר. במסגרת בית הכנסת היה אירגון של יוצאי לבנון?
- שולה: היה.
- ת: דוד אלעזרי.
- ש: אתה מוכן לספר? היו ארגוני עזרה?
- ת: בטח. ועד העדה הספרדית היה ברחוב אחד העם בחיפה. היה ועד העדה הספרדית. ספרדית אני מתכוון יהודי סוריה ולבנון.
- ש: שהיו חלק מהעדה הספרדית.
- ת: בטח. בראשו עמד נדמה לי יוסף עזר ז"ל.
- ש: רגע, זה היה ארגון ליהודי סוריה ולבנון?
- ת: כן.
- ש: אז לאו דוקא לעדה הספרדית?
- ת: בעיקר סוריה ולבנון.
- שולה: ... אנחנו אומרים ספרדים, הכוונה לא ... שבאו מספרד.
- ת: המזרח.
- ש: המזרחיים.
- שולה: המזרחיים, ודוקא ... סוריה ולבנון. זאת הכוונה. אבל למעשה אנחנו מזרחיים, לא ספרדיים.
- ש: כן. אז היה ארגון כזה, אתה אומר, מי עמד בראשו?
- ת: המזכיר בכל אופן היה יהודי נכבד בשם יוסף עזר.
- ש: שמוצאו היה מאיפה?

ת: דמשק.

ש: דמשקאי הוא היה.

ת: דמשקאי.

שולה: היה עטר ... נדמה לי גם כן היו. ומשפחת חכים.

ת: משפחת חכים המפורסמת שהבן שלהם נתלה בקהיר אם שמעת עליו. אלה קרובים של אשתי.

ש: קרובי משפחה שלכם?

ת: של אשתי.

ש: הם דמשקאים במקור?

ת: בטח.

שולה: הם לבנונים, אבל המוצא שלהם דמשקאים.

ת: אתה יודע מה, היו חתונות תערובת בין יהודי סוריה ולבנון.

שולה: זה היה אחד, כמו ...

ש: זאת אומרת אחד מהמארגנים של הוועד הזה היה אותו עזר ומשפחת חכים.

ת: שמעון חכים.

שולה: ועטר.

ש: מה הוא היה? לבנוני? דמשקאי? הוא היה סורי?

שולה: לא יודעת.

ש: יתכן שהוא היה ממוצא אחר?

שולה: לא. או סורי או לבנוני.

ש: עטר מה?

שולה: לא ... ביניהם עיראקים או

ש: הבנתי. רק יוצאי סוריה ולבנון. מה השם הפרטי של עטר היה?

ת: לא יודע.

ש: אתה לא זוכר.

שולה: לא. אני זוכרת רק את השם הזה.

ש: יפה. מהם קיבלתם עזרה?

ת: לא.

ש: גם לא ביקשתם?

ת: גם לא ביקשנו.

ש: אבל הם נתנו עזרה?

ת: לא נתנו. העדפנו שיתנו למי שצריך יותר.

ש: זה מה שאני שואל. השאלה אם הם

ת: הם לא הציעו.

שולה: ... אני זוכרת מקרה שרציתי להכניס את לאה לגן ולא יכולתי להכניס אותה. אמרו לי לפנות לעזר, אולי הוא יסדר לי להכניס לגן. לא פניתי ...

ש: לא פנית.

שולה: לא פניתי. ... אם הייתי פונה, היה להם מין, איך להגיד, מי שיותר נחות או משהו כזה.

ש: מי שזקוק מאד לעזרה.

ת: מי שנצרך יותר.

שולה: זקוק מאד לעזרה, כי לא היו להם כספים מי יודע מה. עזרו למי שממש

ש: נמצא בשפל המדרגה.

שולה: בדיוק.

ש: אבל את יודעת שהם עזרו?

שולה: אני שמעתי שהם עוזרים. עובדה, מאיפה אני זוכרת את זה? שאמרו לי לפנות אליו. הבנת?

ש: כן.

שולה: כי רציתי ... עם לאה. שמתו אותה במעון.

ש: את הבת הבכורה שלך.

שולה: הבת הבכורה שלי. כן. רציתי לעבוד כדי לסדר את המצב. לא שישבנו על זה.

ש: בהחלט.

שולה: רצינו לסדר, לעבוד, להחליף בית. לא הייתה לי אפשרות.

ש: על איזו שנה את מדברת איתי?

שולה: 52 היא נולדה. היתה בגיל 3, שנתיים.

ת: 1955.

שולה: בדיוק שנולדה סופי הלכתי לעבוד.

ת: 1956.

ש: זאת אומרת הארגון הזה לעזרה ליהודי סוריה ולבנון היה קיים כבר.

ת: כן. היה קיים עוד לפני שאנחנו באנו. הרי יהודים מסוריה ... העשרים והשלושים.

ש: משנות השלושים כבר בחיפה.

ת: בטח. כל רחוב השומר, 95 אחוז היה דמשקאים. היו משפחות לבנוניות בודדות, אבל בעיקר דמשקאים

וחלבים.

ש: גם חלבים?

ת: בטח.

שולה: החלבים מעט יותר.

ת: אגב, יש גם בית כנסת של חלבים, ארם-צובא מה שנקרא, ברחוב סירקין בחיפה.

ש: יפה. אז למרות שהיה ארגון אתה אומר שלא קיבלתם?

ת: לא.

שולה: אבל זה לא היה, אני שוב חוזרת, זה לא היה ארגון גדול.

ת: אתה יודע מה, תרשה לי כאן, אני אגיד לך. בביירות למשל, ועד הקהילה היה ועד קהילה רציני. למשל אם הייתה בחורה שהגיע לפירקה ועמדה להתחתן, היה מה שנקרא מוהר בתולות. היתה קופה מיוחדת לעזור ולהקים בית בישראל. עזרו, כן. היה למשל מתן בסתר. כל יום חמישי איזה שליח הביא חבילות של מצרכים למשפחות נצרכות מבלי שאף אחד ידע מאיפה בא

ש: מי נתן את זה.

ת: כן.

ש: ובחיפה זה לא היה?

שולה: לא.

ת: אני לא יודע.

שולה: לא יודעים.

ת: שאלת את ציון [קמחגי']?

שולה: הוא יודע.

ש: אני רוצה לשאול מה אתה יודע.

שולה: הוא יודע ...

ת: אני אגיד לך מה, יכול להיות שהוא לא יודע גם כי הוא בא לארץ אחרי שאנחנו באנו.

שולה: זה נכון, אבל הם היו מעורבים יותר. הם ידעו יותר את הדברים האלה.

ש: אתה לא מודע לזה.

ת: לא מודע.

ש: אוקיי. מה עוד הארגון הזה [עשה], למשל במסגרת בית הכנסת של יהודי סוריה ולבנון, בהיכל נתנאל איפה שאתה התפללת?

ת: שם בעיקר הגבירים של הקהילה, השמנת של הקהילה התפללה שם.

ש: מקודם אמרתי. אתה מתפלל עם העשירים.

ת: במקרה שם האליטה של הזה. היו סוחרים בעיקר, אמידים. אבל לא גירשו אותי שבאתי.

ש: בהחלט.

ת: להיפך. היה לי מקום ואפילו אם לא באתי להתפלל המקום שלי היה שמור.

שולה: היו קונים את הכיסא ... ממשוהו וכל השנה ...

ת: היתה שירה עריבה, יפה. ציון ואחיו

ש: היו מתפללים שם, והיו חזנים. תאמר לי בבקשה, בבית הכנסת לא התארגנה איזושהיא מערכת של עזרה לנצרכים או משהו כזה?

ת: לא ידוע לי. אני באמת גם לא התעניינתי. אני לא יכולתי לעזור לכן לא התעניינתי, מבין? לו הייתה לי אפשרות לעזור הייתי מתעניין למי אפשר לעזור.

ש: אותה משפחת חכים, במה היא עסקה?

ת: במסחר.

ש: יש עוד כמה משפחות מיהודי סוריה ולבנון בחיפה שהיו עשירות שם, נכון? מי עוד?

שולה: לוזיה. אלה שהביאו אותנו לארץ. הם היו אמידים אבל לא ...

ש: מה זאת אומרת לוזיה הביא אתכם לארץ?

שולה: לוזיה לא הוציאו יהודים לארץ, אלא הם היו כמו

ש: מבריחים?

שולה: מבריחים.

ת: עובדי סוכנות.

שולה: בדיוק. הם היו מבריחים את יהודי סוריה ל... ישראל. מה שקרה להם, היינו צריכים דרך הים,

באמצעות סירות.

ש: הבנתי. תודה.